

Ferencz-Nagy Zoltán

Építkezés egy rendhagyó délutánon

Felcseperedünk, körülöttünk, majd pedig bennünk dübörögnek világaink rigmusai: ahhoz, hogy meghatározzák a nyelvvel kapcsolatos elvárásainkat, elég néha tévét nézni a szülőkkel, nagyszülőkkel. Hogyan játszhatjuk ki a „taste the feeling”-et, a „just do it”-ot, a „Magyarország jobban teljesít”-et, vagy a green-washoló, újrahasznosításra vagy drágább termékek fogyasztására ösztönző ökoszövegeket? A paródiák, ironizálások után születhet még megnevezni képes nyelv, mint ahogy az '50-es évek romániai szocreáljából az irónián és a tematikus kísérletezgetések után megszülethetett a hatvanas évek végére egy szocreál fordulatokat integrálni tudó versnyelv. Ehhez nyilván kellett az, hogy a román kultúrpolitika felengedjen, és megengedje a sztálinizmus kritikáját, hiszen azt a nyelvet a maga elégtelenségében, a valósággal való ütköztetésében lehetett kijátszani. Ugyanakkor a valóságot sem lehetett már a szocreál nélkül leírni – nem volt már olyan az a magányos fenyő, az az irisórai szarvas, azok a havas hegytetők, mint a '20-as, '30-as években, szembe kellett nézni a kollektivizálás és az industrializáció mentén átalakult közösségekkel és helyekkel, tényleges nyelvet kellett találni a hatalmas mértékű átalakulás dinamikájának és valóságának. A '68 körüli általános felengedés engedett álmodni, látszottak irányok, *illata új, béke-illata* volt, *s gyönyörű versek* íródtak *teste ringásában*.¹ *Ilyen körülmények között jelent meg Király László második verseskötete, a Rendhagyó délután*.² Király az erdélyi irodalom belső kánonjának egyik fontos alakja, így fontosnak bizonyulhat megvizsgálni azt, hogyan alakult ez a kanonizálható „érettség” a hatvanas évek végén, a nagy pályafutás elején, ha kiindulópontot szeretnénk találni saját korunk éppen létrejövő fiatal erdélyi költészetével kapcsolatos kérdéseink felvetéséhez.

Ha beleolvasunk a Király László fiatalkori kötetéről írt kritikákba, azzal találkozunk, hogy a legtöbb szerint költőnk az, aki keres, ráadásul úgy, hogy már megvan az alapkö: „ösztönös etikája”³ és a szülőföld.⁴

1 KIRÁLY László, *Hazatérés = Uő.*, Rendhagyó délután, Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1968, 63.

2 KIRÁLY László, *Rendhagyó délután*, Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1968.

3 TASNÁDI Attila, *Király László: Rendhagyó délután*, Kortárs 1969/11., 1825.

4 HERVAY Gizella, *Rendhagyó „igék” a Rendhagyó Délután-ról*, Ifjúmunkás 1968/50., 5.

Szerepeket, nyelvet, formát, műfajt, Bogdán László, Gálfalvi György és Hervay Gizella aggályai szerint néha pózokat keres, mindenesetre második kötetében, *A rendhagyó délután*ban prófétai hozzáállását nem a hit bizonyossága hatja át, hanem a vágyakozás. Király első kötetének, a *Vadásztánc*nak a naiv faluképétől és konkrétumoktól mentes, lehengetlő történelemképétől második kötetének utolsó, talán legmeghatározóbb ciklusáig, a *Szabálytalan emlékmű*ig az rajzolódik ki, ahogy egy hatvanas évekbeli huszonéves elfogadja saját valóságát, s azt, hogy ez a valóság rajta is múlik. Bogdán László mondja a *Rendhagyó délután*ról írt kritikájában, hogy „Király is, mint nemzedéke majd minden tagja, meg akarta váltani a világot. Őszintén akarta és versben akarta.”⁵ Ez a lendület Gálfalvi Györgyben kétségeket ébresztett: „Tartozom Királynak azzal, hogy bevalljam: egyike voltam azoknak, akik az utóbbi években némi aggodalommal figyelték költői fejlődését, s a *Rendhagyó délután* című kötete, valamint a lapokban megjelent versei alapján néha úgy éreztem: baj történt az iránytűjével. Pontosabban fogalmazva: úgy láttam, pózokat próbál magára, s félttem, nehogy valamelyiket »megtalálja.«” Kétségtelen, hogy a *Rendhagyó délután* tartalmaz olyan verseket, ahol Király olyannyira mélyre nyúl a távlatok megteremtésekor (Gyönyörű / fanyar illata van a földnek / Gyönyörű / fanyar / nehéz illata van a földnek / Népek dobogása / Ó sárkány- mammut- és bölényölök / primitív énekében ringó szomorúság – / anyaföld),⁶ hogy még a csattanónak sem sikerül elrejtene a nagy fókuszállításokat („Le kellene valahol telepedni már / meg kellene / nyugodni / nyugalommal / hisz gyönyörű illata van a földnek / Összereccsennek a kardok / Mennyire hihetetlen mindez / és mennyire félelmetes / helikopterről nézve.”⁷ Itt még helikopter kell ahhoz, hogy az ember lásson, a kötet igazán jó verseiben az efféle trükköket Király már a nyelvre bizza), amelyek árán kialakul a kötet néhány későbbi versében jól működő sajátos versbeszélői pozíció.

Nehéz úgy gondolni Király Lászlóra, hogy a hatvanas évek végén nem volt még Laci bácsi, csak Laci, talán. „NO, de hány éves is ez a lírikus, hány éves Király László?”⁸ kérdezi Méliusz József *Armstrong csodálatos aranytrombitája* című, a kötetéről írt kritikájának (esszéjének?) már a legelején. Aztán utalva a helikoni transzilvanizmus örökségére, s arra az 50 évre, ami annak poétikájától és politikájától elválaszt, így válaszol

5 BOGDÁN László, *Ballada a fáradt asszonyokról*, Megyei Tükör 1971/426., 4.

6 KIRÁLY László, *Anyaföld* = Uő., I. m., 11.

7 Uo., 13.

8 MÉLIUSZ József, *Armstrong csodálatos aranytrombitája*, Előre 1969/6728., 2.

magának: „Tehát, akárhogy is számítjuk, »ötven esztendő« lenne Király László, épp annyi, amennyi nincs; egy fiatal lírikusunkban minden esetre egy fél évszázad egyfajta összegezése, s ez összegezen innen is valamennyi: az ő felfigyeltető, eredeti lírai személyisége, megint: a holnap.”⁹ Méliusz igencsak dicsérően ír az akkor még csak 25 éves Királyról, kozmopolita tájékozottságot kíván az ifúnak, „Hej, ha Király László eljuthatna Párizsba! Londonba, Rómába, New Yorkba vagy San Franciscoba!”,¹⁰ sóhajt fel esszéjében. Ha számolunk azzal, hogy Méliusz már a helikoni transzilvanizmust bírálóként fejtette ki írói tevékenységét (más irányból közelítette meg az egyetemességet, „szabálytalan [...] baloldalisága, európai látóköre, a pluralizmus irányában alakuló gondolkodásmódja, sajátos tapasztalatvilága”¹¹ felől kívánja Király Lászlónak a nagyvilágot), nem tűnhet nagy meglepetésnek az sem, ahogy (nem megkerülve a Király neve körüli szójátékot), ekképp reflektál esszéjének (kritikájának?) címére: „»Fejedelemséggel be sem éri« – gondolom –, »alighanem nem is neotranszilvánista.« Hiszen – »ejszé«-t kellett volna írnom – a *Rendhagyó délutánban* Armstrong arany trombitáját szólaltatja meg a Küküllő és a Nyárad párái fölött. Mi több, az ő s gének is csak úgy jelentkeznek szóra benne, mint József Attilában, és azt írja egy helyt: »Minden igaz építő ősom a városok városát akarta.«”¹² Lehetne vitatkozni Méliuszsal, hogy amennyiben a helikoni transzilvanizmus kozmopolita (és erdélyi) humanizmusát kérjük számon a *Rendhagyó délutánon*, megtaláljuk azt. Méliusz is megkérdezi, hogy „mi ez, ha nem demitizálás és program? Európa felé tartunk, a nagyvilág felé, a falu tudata átstrukturálódik. Kányádi fontosat cselekedett: meghaladta a saját mitológiáját, s ha szabad így mondanom, verseiből hirtelen Európa ege nézett reánk.”¹³ Kuncz Aladárék programja köszön itt vissza tovább absztrahálva (nem a kisebbségi létből következik az egyetemesség igénye, hanem az emberi létből), más poétika és gondolatmenet vezet célra Királyt, aminek nagyon hangsúlyos része, hogy *ez a föld – az emberek*.¹⁴ Ez hangsúlyosabbá válik, mint bármilyen költői képesítése ennek a szikár, szintaktikailag éppen csak működő kijelentésnek; megkockáztatnám, hogy az a huszadik század transzilvanista irodalmának a célja, hogy ezt a *Végtelen énekben* leírt

9 Uo., 2.

10 Uo., 2.

11 BALÁZS Imre József, *Többszörös időutazás = Uő., Erdélyi magyar irodalom-olvasatok*, Bolyai Társaság – Egyetemi Műhely, Kolozsvár, 2015, 247.

12 MÉLIUSZ, I. m., 2.

13 Uo., 2.

14 KIRÁLY, *Végtelen ének = Uő., I. m., 32.*

„alig”-mondatot a regionális identitást megképezni bíró szövegegyüttessé írja. Ennyiben az, aminek Reményik Sándor a Saint-John Perse-e, Király László a Paul Celanja. E két költőt Alain Badiou helyezi az erőszak nyelviesítésének két végletére (esetünkben természetesen nem erőszakról, hanem szülőhely és ember viszonyáról, identitásról van szó, ami nem kevésbé központi kérdése a huszadik századnak, mint az erőszak). Egyik az ékesszólást használja fel arra, hogy az ürességről beszéljen, a másik a lehető legpontosabb, szintaktikával alig törődő megnevezésre törekszik az üresség ellenében.¹⁵

Olyan, mintha Király meghámozná a nyelvet (bár ritkán jut el olyan végletekbe, mint a már tárgyalt sor esetén), s ennyiben nagyon beilleszthető azon huszadik századi költők sorába, akiknek a művészetét Alain Badiou a következőképpen írja le: „a valóság lényegeként nem a valóság lerombolását, hanem a minimális különbséget [próbálták] felmutatni. Megtisztítani a valóságot, nem azért, hogy a felszínen megsemmisítsük, hanem hogy kivonjuk látszólagos egységéből, ezáltal feltárjuk benne az apró különbséget, az őt alkotó tűnékeny részt. Ami megtörténik, *alig* különbözik attól a helytől, amely a történet helyszíne volt. Ebben az »alig«-ban, ebben az immanens kivételben rejlik minden izgalma.”¹⁶ Ezért érték egyet Hervay Gizella azon megállapításával, hogy „mikor Király Laci úgy ír verset, hogy észre se veszi, olyan egyszerűen tud szólni szerelemről, szülőföldről, ahogy a kabát lóg a szegen”.¹⁷ Amikor a mondás aktusán kívül, az *ez a föld – az emberek szikárságának* mintájára nem törekszik magyarázkodásra, képek kibontására, akkor lesz több a költészete egy táj helyeinek nyelviesítésénél, embereinek leírásánál, regionális kuriózumok közvetítőjénél. Hervay a szülőföldből eredezteti Király erejét a kijelentések terén: „De mikor Király Laci verset akar írni, akkor »Király László« lesz belőle és kötelességének érzi felvenni a hagyományos költő-pózt messiás-pózt, sámán-pózt. Pedig akkor érezzük igazán, mekkora felelősséget vállalt magára, mikor úgy szól a szülőföldről, hogy a maga felelősségét szemérmesen ki se mondja, s úgy a felelősségről, hogy az anyaföld szól szavaiból”.¹⁸ Pedig az, hogy ez a föld éppenséggel „anya” vagy „szülő-”, lényegtelen. *Föld*. Azaz akár *ember*.

De ki ez az ember? Ennek a kérdésnek a megválaszolására Badiounak a már idézett *Egyből kettő* lesz című előadásából és Walter Benjamin

15 Alain BADIOU, *Anabázis*, ford. MIHANCsik Zsófia = Uő., *A század*, Budapest, Typotex, 2010, 144.

16 Uo., 119.

17 HERVAY, I. m.

18 Uo.

Az alkotó mint termelő című esszéjéből fogok kiindulni, a *Rendhagyó délután* hat versét, a *Végtelen éneket*, a *Beszéd a kőhöz*, a *vashozt*, a *Könyörgést*, az *Ódát* és a *Kiáltást* olvasva.

Badiou a huszadik század egyik központi problémájaként az új ember kérdését világította meg, s ezzel kapcsolatban a század történelmében és szellemiségében két megközelítésmódot határozott meg: az egyik az „elértéktelenedett, eltűnt, elromlott” ember rekonstruálását tűzi céljául, a másik igazi alkotásként tekint a folyamatra, predikátumok, „csomagolások” nélkül fogalmazza meg az új embert.¹⁹ Előbbiben felismerhetjük a revizionista, trianonsírató irodalom egyik fő karakteralkotási stratégiáját, utóbbiban pedig például a Király László és Farkas Árpád korai költészetére jellemző referencialitást az identitásjelölő predikátumok tekintetében. Ennek előzményeként tekinthetünk arra, ahogy Szilágyi Domokos, Hervay Gizella, Páskándi Géza és Szilágyi István szinte szociografikus közelségből, ugyanakkor gondolati távolságtartással hagyták, hogy az ember kibomoljon környezetéből – de ez még csak az ember „leírása”, nem „alkotása”, hiányzik az a profetikus hang, ami Farkasnál és Királynál nem csak a megfigyelés, hanem expliciten a gondolkodás tárgyává teszi az embert. Ki az ember? Mi az ember viszonya a hellyel? Ki vagyok én mint ember? Ki lehetnék én mint ember? Mi a viszonyom múlttal, jellel és jövővel mint ember? Ezek azok a kérdések, amelyek kibomlanak a *Rendhagyó délután*ból, ha kimondottan az emberre kérdezünk rá.

Ahhoz, hogy nekivághassak az elemzésnek, még egy fontos, az előbbieknél specifikusabb kérdést is felvetnék: mi a költő és általában az értelmiség viszonya az emberhez? Ahhoz, hogy az értelmiséget meghatározzuk, s a kérdéshez fogódzókat találjunk, Benjaminsnak egy 1934-es tanulmánya nyújthat segítséget.²⁰ Mit mond ebben az írókról, költőkről, általában az értelmiségiekről, ami érdekelhet minket? Álljanak itt az egyes elemzésekhez kiindulópontként személyes aforizmagyűjteményem darabjai az említett esszéből: „mielőtt tehát arra kérdeznék rá, mi a költészet viszonya a kor termelési viszonyaihoz [reakciós vagy forradalmi], azt kérdezném meg, mik a költészet termelési viszonyai”.²¹ Ha az irodalom hivatalos státusát nézzük a kommunista időszakban,

19 BADIOU, I. m., 120–121.

20 Walter BENJAMIN, *Az alkotó mint termelő*, ford. PÓR Péter – KERÉKES Amália – ZSELLÉR Anna = Uő., *A műalkotás a technikai reprodukció korában*, Open Books, Budapest, 2024, 178.

21 Uo., 182.

elméletileg minden költészet népművelő, a szocializmust előremozdító²² – nyilván az, hogy a hatvanas éveken keresztül használok Benjamin szavait erre vonatkozólag, akár meg is mosolyogtathatna. A kommunizmus korabeli költők, ha nem voltak valamennyire forradalmiak, nem igazán maradtak olvashatóak (itt olvasói tapasztalatomra hagyatkozom). Gheorghe Gheorghiu-Dej halála után enyhült a cenzúra, az irodalom kifejthette kritikáját a sztálinizmussal szemben, s persze sokaknak ez arra adott alkalmat, hogy minél explicitebben szólaljanak fel az általános elnyomás ellen. A *Rendhagyó délutánban* az *Óda* című vers szól talán a legdirektebb módon az emberi szabadságvágyról. Rövid, így teljességében idézem:

az ember dolgozik

az embert vonatok tapossák el

az ember koponyáját
fejszével szét lehet zúzni

az ember semmit sem tehet a halál ellen

az ember törhetetlen²³

Számot vethetünk azzal a hagyománnyal, ami a kétlábúságtól a közösségiségen keresztül az értelmességéig próbálja meghatározni az embert, ott azonban meghatározásokkal találkozunk, míg itt kijelentések vannak, ráadásul „vaskosak”, ahogy azt kijelentésekről mondani szeretjük. Az, amit Király ezekben a sorokban egyszerű mondat szerkezetekben elmond az emberről, külön-külön nem bír sok jelentéssel: vagy túl általános, mint az első sor esetében, vagy brutalitása indokolatlan, mint a második és harmadik sor esetében, vagy banalitása miatt önmagában nehéz komolyabban venni, mint egy buszmegállóban elcsípett beszélgetésfoszlányt. A „tisztá”, értelemmel (mindenesetre dologgal) teli létből a lét brutalitásán keresztül eljutva az emberi törhetetlenségig olyan lecsupaszítása a szabadságélmény megváltásának, mint az *ez a föld – az emberek* (csak itt persze inkább az identitás helyhez kötött komponensének a megváltásáról van szó). Bár szisztematikus elnyomásról expliciten

22 Uo., 191.

23 KIRÁLY, *Óda* = UÓ., I. m., 97.

nincs szó, az erőszak forrásának megnevezetlensége tágan értelmezhetővé teszi a verset, s „az embert vonatok tapossák el”-ben megidéződő József Attila halála végül is indokoltá teszi azt, hogy a rossz életfeltételeket (amiért általában az állam a felelős) az (akár önmagunkkal szemben elkövetett) erőszak forrásaként tételezzük. Az ember tehát törhetetlen, de már nem akképpen, mint a délceg fák, hanem csak mint ember.

Nehéz elvitatnunk, hogy egy bölcsészettudományi egyetemet végzett fiatal a *szellem embere*: „sőt Hillet, az aktivizmus teoretikusa legszivesebben nem »bizonyos szakmák művelőinek«, hanem inkább »egy bizonyos karaktertípus képviselőinek« tekintené a szellem embereit. Ez a karaktertípus mint olyan természetesen az osztályok között áll”,²⁴ írja Benjamin. Ha ebből indulunk ki, szemügyre kell vennünk a *Végtelen ének* első szakaszát:

Elindulok a hegyre föl
le a hegyről
A Küküllőt lépem át átlépelem a Nyárádot
felvillan bennem a híddá-válás híddá-feszülés
odaadó gondolata
Ha ezt tehetném oldódna idebenn a nyugtalanság
mert érintenének engem akkor az otthonról messze
indulók s a hazatérők
Elindulok a szemem nem láthat be mindent hallásom el nem éri
minden beszédük pedig teljessé válhatna akkor a lételem
Lennék én most mindenütt jelenlévő mindent egyszerre
látó halló
Meg szeretném határozni ezt a földet mely hegytől hegyig
embertől emberig tart²⁵

A híddá-válás, sőt a híddá-feszülésből kiolvashatjuk azt a vágyat, hogy az értelmiségi visszaadna abból, ami neki van, a tágan értelmezett közösségnek („odaadó gondolatnak” nevezi ezt Király, kevésbé sikerült beillesztésnek tartom ezt a megjegyzését). A vers konstrukciójában az értelmiségi része az egésznek, annak az egésznek, mely kifut a meghatározhatóságból. Azt, hogy a versben szerepelnek elemek, melyek alapján azonosítani lehet a helyet („A Küküllőt lépem át átlépelem a Nyárádot”,

24 BENJAMIN, I. m., 188–189.

25 KIRÁLY, *Végtelen ének* = Uő., I. m., 30.

„a kölyökkor kiáltásait hallom a Csegely felől / a Bekecs felől”),²⁶ feloldja az „Ez a föld – az emberek” sor a vers közepén. Bizonygattam már, miért tartom nagyszerűnek ezt a sort, s mivel főként az érdekel, hogyan lehet a poétikát a (kimondottan) társadalmi dinamikák feltárására használni, nem tartom elnagyolt döntésnek, hogy ennyire hangsúlyozom ennek az egy sornak a szerepét. Hiába minden környezetre irányuló, megnevező potenciállal bíró szó, aki ennek a megnevezésnek a lényege és forrása, az Király Lászlónál az ember:

Jó lenne beszélgetni valakivel arról hogy mi is ez a föld
 Ez a föld – az emberek
 Jó lenne beszélgetni valakivel
 feloldani ezt a lehetetlen kívánságot
 hogy szavakat találjak arra ami ki nem fejezhető
 Szemem nem láthat be mindent hallásom el nem éri minden
 beszédük
 Mennek a szekerek után fölbballagnak a hegygerince
 belenőnek a Napba s észre sem veszik²⁷

A *Szabálytalan emlékmű* című ciklus verseiben erőteljesen megjelenik a város mint szimbólum. Az építkezés már Király László debütkötetében, a *Vadásztáncban* is felbukkan motívumként, második kötetében azonban a szubjektum önmagával szemben támasztott egyik fő elvárásává válik a cselekvés szintjén. Erőteljesen összekapcsolódik a felelősség és az építkezéssel együtt járó változás a néhol mitikumba ágyazott áldozat tragikumával – a *Ballada* című versben Kőműves Kelement egész expliciten idézi meg („Éjjel gyilkol a gondolat is / balladás várakhoz megyek. / Mi a titka, / igaz, hogy be kell falazni? / Igaz, / felelik kőműves kelemenek.”)²⁸ Ez az a ciklus, ahol értelmiségiként magát is emberré írja, hiszen itt tematizálja azt, hogy neki dolgoznia kell, a megnevezés rekonstruktív jellege itt válik performatívvá:

Te vagy a kő,
 te vagy a vas,
 te vagy az asszonyom,
 ki hamarabb ideértél,
 mint a reggel...

²⁶ Uo., 31.

²⁷ Uo., 32.

²⁸ KIRÁLY, *Ballada* = Uő., I. m., 57.

És itt városok lesznek,
amerre mutatok –
mert énnekem építenem kell.²⁹

A kő, a vas, a város, az építkezés annyit ismétlődik ebben a ciklusban, hogy felmerülhet a gyanú: ezek valami mást jelentenek, mint amit egyébként. A tényleges jelentés lényegtelen marad, ha az író munkájaként való elgondolása történik meg ezekben a versekben: azaz az írói munkát nem valamiféle formai és strukturális komponáltság jelzi, hanem a szerzői felelősségtudatra és potenciálra való reflektálás. A *Beszéd a kőhöz, a vashoz* című versen szépen végigkövethető az, amit Badiou szubsztrakciónak nevez: az én, a vas és a kő találkozásából nem az következik, hogy restituálódik az én ereje által valamiféle tisztaság, amire például a *Végtelen ének*ben utalás történik („Szemem lassan befogja körben a hegyeket / hallásom eléri a legtávolabbi hangokat is / Estére jár / Lehull a harmat / A hegygerincen mennek a szekerek / Végtelen ének / Öntudatlan örökkévalóság”),³⁰ hanem „városok lesznek”, s ennek a szubsztraktív aktusnak, a városok kivonásának a pusztá anyagiságból a „szólás” a konstitutív aktusa:

És én szünettelen beszélni fogok hozzád,
s ha szám ki is szárad
e szikkasztó melegben,
majd szólok hozzád
kristálynál tisztább szememmel.³¹

Az, hogy mi az ember, *A kiáltás* című versben válik a legnyelvibbé: itt az, aki megszólítja az éneklőt, az írot, azaz az értelmiségit, csak kiáltása révén válik ki („a kiáltás lógott a levegőben / nyugtalanok voltunk legbelül / a falat megakadt / szólni kellett”),³² ugyanakkor a tűz körül ülők is mindinkább aktuális cselekvésük alapján válnak meghatározhatóvá: onnan, hogy „mi azok vagyunk kik építettük a hidat”, oda jut a bemutatkozás, hogy „mi azok vagyunk akiket itt látsz a tűz körül.” Erre a kiáltó a tűzhöz ül, és így szól: „nem tudok nélkületek élni / de kik vagytok”.³³

29 KIRÁLY, *Könyörgés* = Uo., 59.

30 KIRÁLY, *Végtelen ének* = Uo., 34.

31 KIRÁLY, *Beszéd a kőhöz, a vashoz* = Uo., 52.

32 KIRÁLY, *A kiáltás* = Uo., 103.

33 Uo., 104.

A Rendhagyó délután egy tűz köré hoz kiáltót és éneklőt, de nem törekszik arra, hogy e két fél közül bármelyik egyeduralmódóvá váljon: hidak kellenek és városok. A neoliberalizmus elhitette, hogy egyeduralma van a fejlődés terén, s megépítette a világ legnagyobb rovarait, az ingatlanmaffiát és az industrializációt kiszolgáló városokat. Mindezek ellenére építenünk kell.